

Lesgeven aan de 2.0-generatie

Overdenkingen bij een zomercursus

Saskia van der Linden

Bij ICT en onderwijs gaat het of over de vraag of wij docenten, onze slimme Einstein-leerlingen wel iets kunnen leren ofwel over het nut van ICT. Dat laatste doet vermoeden dat het denken over ICT in het onderwijs nog onderontwikkeld is. Of computers een rol moeten spelen is in geen enkele maatschappelijke sector een vraag, waarom dan wel in het onderwijs?

Hebben de samenstellers van de zomercursus bij IBM niet gelijk en gaat het niet veel meer om het feit dat we lesgeven in een andere wereld, in een wereld die we in sommige opzichten onvoldoende kennen?

Op 5 augustus, bij aanvang van de driedaagse cursus bij IBM in Amsterdam, is echter nog veel van die oude twijfel te horen: docenten willen door de cursus vooral beantwoord krijgen of kwaliteitsverbetering met de computer wel mogelijk is en of ICT wel meerwaarde heeft. Die antwoorden komen er, belooft Warner Dijkhuizen, manager IBM Corporate Citizenship & Affairs, bij de introductie van de cursus. Wanneer de 2.0-generatie ter sprake komt wijst Dijkhuizen op hoe belangrijk het is om de wereld en communicatiemogelijkheden van de jongeren beter te leren kennen, omdat zij immers degenen zijn die onze lessen afnemen. 'Omdat zij', zo stelt hij, 'jullie klanten zijn.' Docenten hoeven niet op een 'jongere manier' te communiceren, maar wel hun communicatiemethode kennen. Dat heeft IBM al lang geleden ontdekt.

Innovatieplatform Nederland kopt bij de aankondiging van de cursus: 'De wereld is veranderd. Uw leerlingen zijn veranderd. Computers, internet, Hyves, YouTube, iPods, games en mobieltjes zijn een onlosmakelijk onderdeel geworden van het leven van de jeugd van tegenwoordig.' Dit is geen

verassing, verontrustender is: 'In het onderwijsveld zijn deze ontwikkelingen nog niet altijd goed zichtbaar. De basis van onze onderwijsmethoden is veelal gebaseerd op traditionele methoden en doelstellingen. Die leiden vaak niet meer tot een een-op-een aansluiting bij de leerling, omdat ze niet overeenkomen met hun denkwijze, hun gedrag en hun ambities.'

Blijft het onderwijs achter door zich onvoldoende te verdiepen in de leefwereld van haar jongeren en doet het bedrijfsleven dit wel? IBM stelt bij een sollicitatie belang in mensen die op hun cv melden dat ze online-gamen. McDonald's transformeert zijn zaken naar *Chill Lounges*, de 'third place', de derde plaats waar mensen naast thuis en kantoor gebruik maken van informatietechnologie (internet, muziek, video en social software). RTL7 maakt gebruik van *push content*, reclame tijdens de film, ABN opent een *virtueel filiaal* binnen Second Life en Obama maakt slim gebruik van *SMS*, om slechts enkele voorbeelden te noemen, maar 'in het onderwijs zijn deze ontwikkelingen nog niet goed zichtbaar. IBM en andere bedrijven scholen voor een gerichte situatie, wij scholen voor het leven', reageert Johan Hoekstra, ICT-coördinator op het Jac. P. Thijsse College en deelnemer. 'Het bedrijfsleven heeft veel meer geld om te experimenteren met nieuwe technologieën, maar dat betekent niet dat we niet van elkaar kunnen leren.'

Rob Wijnberg schreef vorig jaar *Boeiuh!*, waarin hij beschrijft hoe zijn generatie vaak gezien wordt als afzijdig, passief en niet geëngageerd. Hij stelt: 'Een afzijdige houding is blijkbaar altijd negatief en moet dus óf goedgepraat óf veroordeeld worden. Zelden wordt een poging ondernomen het te begrijpen.' En 'Op een ander niveau is er ook letterlijk onbegrip. De informatiestroom die we te verwerken krijgen, is enorm en constant, waardoor hij steeds moeilijker te doorgronden wordt. Daarbij komt dat hulp ver te zoeken is: in het onderwijs bijvoorbeeld, wordt maar met mondjesmaat aandacht besteed aan de 'realiteit' van de jongere. [...]

Kranten en opiniebladen worden nooit klassikaal gelezen. [...] Klassikaal tv-kijken klinkt voor de meeste mensen als een gotspe.' We zijn in het onderwijs inderdaad voorzichtig. Jongeren zitten al zoveel uren voor de televisie en achter de computer, daar hoeft school niet nog meer aan toe te voegen. Vergeten wordt dat tv en internet slechts technische middelen zijn die, evenals het lezen van de ouderwetse krant, begeleiding nodig hebben bij het interpreteren van de inhoud.

Zoals ooit voor Afrikaanse kinderen de westerse films niet te interpreteren waren - was de mens nu al wel of nog niet op de maan geland? En kon je nu de hele dag in dure auto's rondrijden en ruziemaken zonder te werken? - zo is inmiddels alle media voor alle jongeren ter wereld moeilijk te interpreteren. Het is media waar nieuws en amusement over elkaars grenzen springen: de grenzen tussen feit en fictie worden steeds vager. In de gemiddelde soap is leugen en bedrog onvermijdelijk met liefde verbonden en het realiteitsgehalte van 'reality-tv' is ver te zoeken. Daarom is Wijnbergs oproep zo sympathiek. Fred Eerenberg, ICT-coördinator en deelnemer aan de cursus, bevestigt dit: 'Op het Kennemer College wordt al stevig ingezet op het gebied van mediawijsheid: zoekopdrachten beoordelen, brononderzoek, enzovoorts. Kritisch leren kijken naar de bronnen is een must.'

Kennen we als docenten de wereld van de media voldoende om onze leerlingen te begrijpen en te begeleiden? Bij IBM doet Marianne Herbert, Management Consultant at Logica, na de lunch een poging om de cursisten een blik in de 2.0-wereld te gunnen. In een flitsend tempo schiet zij in haar presentatie van de ene gadget naar een andere nieuwigheid. U kent vast *Flicker* wel, maar weet u ook wat *Twitteren* is? U heeft gehoord van de *World of Warcraft*, maar wist u ook dat je met 300 tegelijk online kunt roeien? U heeft zelf misschien wel een GPS-systeem, maar weet u dat er een camera komt die u informatie geeft van het object dat u net gefotografeerd heeft, inclusief wat u ter plekke nog meer kunt doen? U heeft gehoord van de *Wii*, maar kent u ook de *Playway*, een soort weggooi mp3-speler waarmee je een taal kunt leren spreken? Samen verzamelen we websites op *Del.icio.us*, PowerPoint-presentaties op *Slideshare* of stellen we met onze gezamenlijke foto's, een 3D-beeld samen van de beroemdste plekken op aarde. 'Samen' lijden we binnenkort, zo vertelt zij ook, aan keuzestress. 'Prima presentatie', vindt cursist Hoekstra, 'ik ben al jaren met ICT vertrouwd, maar hoorde veel nieuwe zaken hier.' Ook als je niet meteen weet wat je er in de les mee kunt doen, is het goed kennis te nemen van dit alles. Nieuwe mogelijkheden zijn altijd interessant als ze het onderwijs kunnen verbeteren!

De echte nieuwe mogelijkheden worden geboden door web 2.0. Web 2.0 is de revolutionaire ontwikkeling van internet naar een nieuwe fase. Het eerste gebruik is inmiddels vol-

ledig ingeburgerd: met surfen of een degelijke zoekactie vind je als gebruiker allerlei informatie: tekst, geluidsfragmenten, muziek of beeld of film. Een volgende ontwikkeling was de interactie met het systeem. Ook daaraan zijn we al gewend, we betalen via *Mijn Postbank.nl*, vinden onze partner bij *Parship.nl* en laten we door *Albert.nl* onze frisdrank thuis bezorgen. De echte verandering is de introductie van 'social software'. Die techniek maakt niet alleen een 'door gebruikers gegenereerde webcontent' mogelijk maar ook een 'computerbemiddelde communicatie tussen deze gebruikers'. Internetgebruikers consumeren en produceren en doen dat vaak gelijktijdig. De 2.0-generatie is, volgens zeggen, erg goed in multitasken. Sommige onderzoekers stellen overigens dat er niet echt sprake is van gelijktijdig taken uitvoeren. Het is meer een kwestie van onderbroken worden; bij de gemiddelde(!) gebruiker gebeurt dat namelijk elke 3 minuten. Hoekstra: 'Ik vraag me overigens wel af wát die jongeren dan precies dóen als ze vijf MSN-lijnen open hebben staan. Ze zijn wel snel in de omgang met de technologie, maar gebeurt er wel wat? Ik bedoel, gebeurt er wel wat met henzelf, biedt wat ze doen wel voldoende diepgang?' Wijnberg in Boeiuh: 'Bij de 2.0-generatie staat de tv altijd aan, maar er wordt nooit echt gekeken.' Er wordt gekeken en tegelijk geteletekst en als het een beetje meezit ook een bericht op MSN verstuurd zolang de GSM geen SMS-piep geeft.

Panelleden Sjoerd Slagter (VO-raad), Kees Tetteroo (Innovatieplatform), Steve Boone (IBM) en Raymond Roodbol (Digiraad).
Foto: Martin Jurgens

Foto Martin Jurgens

Foto Martin Jurgens

A-One - Communication breakdown (1990)
Zie artikel 'Graffiti Art' blz 4

Dit beeld is overdreven, maar de 2.0-generatie heeft echter wel enorm veel keuzes. Zij kan zich op veel verschillende manieren informeren over wat er in de wereld gaande is, over waar hij naar toe wil die avond of wat hij kan aanschaffen. Via officiële sites van instellingen, bedrijven of kranten of juist via fora, blogs, communities. Hij kan gebruik maken van tekst, beeld (video en foto) of geluid (pod's) maar ook interactief bezig zijn met die informatie. Die 2.0-generatie blijkt overigens niet passief en ongeïnteresseerd.

Webverwijzingen

Cursus

- Zomercursus Lesgeven aan leerlingen van de 2.0 generatie, lesgeven in een andere wereld: www.nederland-innoveert.nl/onderwijs.

Tips

- Podcast over het probleem van multitasken: <http://tinyurl.com/37j3z9>
- Kennismaken zonder zelf te spelen: de episode Make Love, Not Warcraft (seizoen 10, episode 8,14-04-06): www.southparkstudios.com/episodes.

Genoemde gadgets en nieuwigheden

- www.flickr.com
- www.worldofwarcraft.com
- <http://nl.gizmodo.com/?s=camera+gps>
- <http://delicious.com>
- <http://photosynth.net>
- www.chilledoutlounge.com
- <http://twitter.com>
- <http://wii.com>
- www.cambridge.org/elt/playway
- www.slideshare.net
- www.ibood.com.

Duurzaamheid en ICT

- <http://ecopcreview.com>
- www.turtlestep.nl
- http://gathering.tweakers.net/forum/list_messages/1142454
- www.cleanbits.nl/content/sub/home/view/13/31
- www.vaneede.com/overons.

Boeken

- Boschma J., Groen I., Generatie Einstein Slimmer, sneller en socialer communiceren met jongeren van de 21e eeuw, 190 pagina's, Pearson Education 2006, ISBN 9043014958
- Wijnberg R.D., Boeiuh! Het stille protest van de jeugd, 96 pagina's, Uitgeverij Prometheus 2007, ISBN 9044609882
- Onfray M., Antihandboek voor de filosofie, 320 pagina's, Uitgeverij Lemniscaat 2003, ISBN 9056375059

Eerenberg zag in de cursus dat zij graag zelf ontdekkend aan de gang gaan: 'Je kunt leerlingen goed eigenaar laten worden van hun eigen leerproces.' Onze leerlingen zijn gewend keuzes te maken tussen al die mogelijkheden van informatieverwerking; tussen al die leerstijlen en leerstrategieën. Het onderwijs kan hier goed op inspringen, vertelt David van Gent van IBM Learning Partner Benelux. Hij laat op heldere wijze zien hoe IBM aan nascholing of eigenlijk permanente educatie doet. 'Blended Learning' is het toverwoord. Naast de verschillende in het onderwijs gehanteerde leerstijlen onderscheidt hij vier leerstrategieën: face-to-face (alle docent-leerling strategieën), collaborative (e-labs, social software), multimedial (serious gaming, coaching) en via internet (weblectures, webbooks). De docent-leerling strategieën bieden slechts een deel van wat mogelijk is. Een prima strategie, maar niet per definitie altijd de beste. Een docent kan namelijk niet altijd up-to-date zijn, klassikale lessen zijn niet altijd zo effectief en bij juist de andere strategieën staat de leerling meer centraal. Een leerling zou zelf moeten kunnen kiezen welke strategie hem het beste ligt, maar zou daarin wel begeleid moeten worden. Eerenberg van het Kennemer College: 'Mijn horizon is verbreed. Ik besef nog meer dat frontaal lesgeven zonder afwisseling van didactische werkvormen inefficiënt, zelf dodelijk is. ICT kan helpen bij het in huis halen van de virtuele of de echte expert. Het delen van content kan echt! En internationalisering is goed mogelijk. We staan er niet alleen meer voor.'

Tegenover deze onvermoeibare stroom van enthousiasme kunnen we als docenten bovendien de andere kant van de informatietechnologie tonen. De oplossingen van web 3.0 die keuzestress zou elimineren, moeten evenals de aanbiedingen van Amazon.com of de voorselectie van de 'aankoop van de dag' bij Ibood.com, samen met de leerlingen, kritisch bekeken worden. Het blokkeren van internetsites die misbruik maken van de typfouten van kinderen (Sesamstraat in plaats van Sesamstraat) is niet voldoende, ook onze 'volwassen' jongeren komen op 'foute' sites terecht. De cursus rept niet over identiteitsfraude of privacy-schade die internet dagelijks aan mensen toebrengt, noch over het feit dat internet over 23 jaar evenveel stroom verbruikt als de hele wereldbevolking nu. Er zijn berekeningen dat ergens rond 2010 tot 2015 er in stroom meer kosten zullen zitten dan in de aanschaf van de apparatuur. Het lijkt erop dat het informatietijdperk geen enkele les heeft geleerd uit de fouten van het industriële tijdperk. Ook dit is de realiteit van 2.0. Eén troost, u bent als docent via fora, blogs en communities in een mum van tijd geheel up-to-date op het gebied van de duurzame initiatieven binnen ICT. U weet op dit gebied dan, dank zij 2.0, meer dan al uw leerlingen bij elkaar. Zij moeten niet alleen in de huidige, maar ook in die wereld van 2030 leven. Is dat niet een kritische internet-les waard? Het hoofdstuk 'Techniek' in het *Antihandboek voor de filosofie* (voor jongeren) van Michel Onfray helpt u op weg. ■

Kom uit je coma!

Isa's droom: meer dan tekst alleen

Twan Robben

Met de roman *Isa's droom* haalt auteur Marco Kunst werkelijk alles uit de kast om aan te sluiten bij de wereld van de jongeren: Idols, een Hyvespagina, een filmwedstrijd op YouTube. Maar is het daarmee ook een geslaagd project?

Dromen als Isa; dat kun je in ieder geval maar beter niet doen. De hoofdpersoon uit deze tweede jeugdroman van Marco Kunst raakt daardoor namelijk verdwaald in haar eigen Binnenland. Ze zoekt in dit door haar denkbeelden gecreëerde fantasielandschap naar zichzelf.

(com)Plot

Na de dood van haar broer Seb is Isa goed de weg kwijt. Het leidt ertoe dat ze steeds meer van zichzelf vervreemd raakt. Isa zou het liefst een oppervlakkig popsterretje willen zijn. Ze heeft al een pseudoniem voor haar bedacht: Alysha. Niets mis mee om als puber wat te dagdromen over een toekomst als ster? Voor Isa wel; de werkelijkheid verliest ze met dit dromen uit het oog. Alles doet ze voor dit tamelijk lege ideaal om maar niet meer aan haar broer te hoeven denken. Wanneer ze dan ook bij de Idols-achtige wedstrijd afvalt, omdat ze onecht zou zijn, stort ze in, slikt veel te veel slaaptabletten en raakt in coma.

Dit is de overgang in het verhaal naar een andere wereld: Isa geraakt nu in haar Binnenland. Hier begint het avontuurlijke gedeelte van het boek. Alysha, een ideaal hersenspinsel in de echte wereld, leeft in het Binnenland en dreigt daar al Isa's denken en doen volledig over te nemen. Ze schakelt daar een schare personages voor in die allemaal symbolische dan wel intertekstuele lading hebben. Mantra's, Tranquilasers, Nonsens en Nachtwezens en een helse hond Cerebrus zijn allemaal in de weer om Alysha's snode wil tot oppervlakkigheid in Isa's Binnenland te bewerkstelligen. Dit is slechts een bescheiden gehouden opsomming van de duistere wezens die optreden in het boek.

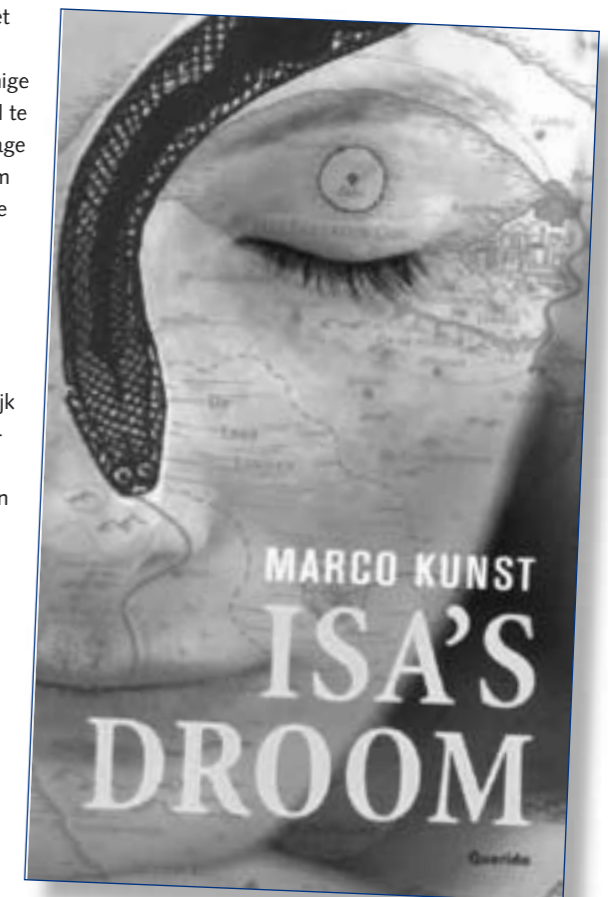
Gelukkig heeft Isa ook enkele goede helpers aan haar zijde. Seb, haar overleden broer, is in het Binnenland springlevend en steunt haar waar hij kan. Dopper, Isa's overleden hond, begeleidt haar ook. Er is ook een kleuterversie van Isa, een prachtig toverpaard en tenslotte nog een vriendelijke schipper Sentirus die Isa bijstaat. Liefhebbers van Arthurromans en *In de Ban van de Ring* zullen smullen van deze barokke

hoeveelheid personages met al hun bijzondere gaven en kunsten. Al kwekken sommige van deze figuren wel wat al te raar. Zelfs voor een personage uit een fantasyroman. Neem nu Sentirus, schipper van de Receptor en belast met het verzamelen en opslaan van waarnemingen uit de echte wereld in het Binnenland. Hij geeft Isa het volgende mee: 'Je was altijd zo heerlijk muft nieuwsgierig en openlijk curieus toen je nog zo'n kleintje was. Van alle kanten stroomwaaierden de impulsen binnen. Gefacetteerd, gedifferentieerd, verfijnd welriekend, idyllisch. De wijde wateren van het Innerlijk Oog golfd en curvden in tantalitisch prachtige patronen.' De stilistische kwaliteit van dergelijke overdreven uitspraken is minder. Een docent Nederlands kan in de duiding van dit soort passages zijn kennis van de woordenschat aan de klas echter wel kwijt.

Aan het slot volgt, zoals het hoort bij dit genre, een spannende ontknoping. Slaagt Alysha erin Isa's Binnenland te gaan overheersen?

Als Freud

De Binnenwereld van Isa is gevormd naar Freuds *Neue Folge der Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*.

Marco Kunst
Isa's droom
Querido Amsterdam,
2008
303 pagina's
ISBN 9789045106083
€ 14,95